



धुर्कोट गाउँपालिका

गुल्मी जिल्ला, लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

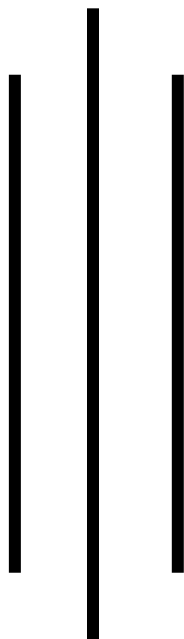
धुर्कोट राजपत्र

खण्ड : ७

भाग : २

मिति : २०८०/१२/०२

धुर्कोट आधारभूत अस्पताल (पन्ध्र शैया)
सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि
२०८०



धुर्कोट गाउँपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय बर्बोट गुल्मी

आधारभूत अस्पताल (पन्ध्र शैया) सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि

२०८०

प्रस्तावना:

धुर्कोट गाउँपालिका भित्र स्वास्थ्य सेवाबाट कुनैपनि नागरिक बञ्चित हुने अवस्था आउन नदिन उपलब्ध स्रोत र साधनको समुचित प्रयोग गर्दै नेपालको संविधानले स्थानिय तहलाई प्रत्याभुत गरेको स्वास्थ्य सम्बन्धि अधिकारलाई कार्यन्वयन गर्न यस गाउँपालिकाबाट उपलब्ध हुने आधारभूत स्वास्थ्य सेवा लगायतको स्वास्थ्य सेवालाई सहज, प्रभावकारी, सर्वसुभल, व्यवस्थित र गुणस्तरिय बनाउनका लागि पन्ध्र शैया सम्मको अस्पताल बनाउन बान्छानीय भएकोले धुर्कोट गाउँपालिका स्थानिय स्वास्थ्य व्यवस्थापन ऐन २०७५ को दफा ३९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरि धुर्कोट गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको मिति २०८०।१२।०१ गतेको बैठकको निर्णय बमोजिम यो कार्यविधि बनाइएको छ ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

(क) यो कार्यविधिको नाम धुर्कोट आधारभूत अस्पताल (पन्ध्र शैया) सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०८० रहेको छ ।

(ख) यो कार्यविधि गाउँ कार्यपालिकाबाट पारित भएको मितिदेखि लागु हुने छ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा -

(क) “ अस्पताल ” भन्नाले धुर्कोट गाउँपालिकाले सञ्चालन गरेको धुर्कोट आधारभूत अस्पताल (पन्ध्र शैया) लाई सम्झनुपर्छ ।

(ख) “ अध्यक्ष ” भन्नाले स्थानिय स्वास्थ्य व्यवस्थापन ऐन २०७५ मा व्यवस्था भएअनुसार गाउँपालिकाले नियुक्ति गरि जिम्मेवारी दिएर पठाइएको व्यक्ति सम्झनुपर्दछ ।

(ग) “ अस्पताल प्रमुख ” भन्नाले अस्पतालमा कार्यरत चिकित्सकहरुमध्ये सबैभन्दा जेष्ठ कर्मचारी वा समितिले तोके बमोजिमको कर्मचारीलाई सम्झनुपर्छ ।

(घ) “ कार्यविधि ” भन्नाले धुर्कोट गाउँपालिकाले जारी गरेको धुर्कोट आधारभूत अस्पताल (पन्ध्र शैया) सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधिलाई सम्झनुपर्छ ।

(ङ) “ समिति ” भन्नाले यस धुर्कोट आधारभूत अस्पताल व्यवस्थापन समितिलाई सम्झनुपर्दछ ।

परिच्छेद - २

अस्पताल व्यवस्थापन समितिको गठन तथा सञ्चालन

३ . समितिको गठन:

(१) अस्पतालको सञ्चालन तथा व्यवस्थापनको लागि देहाय बमोजिमको एक व्यवस्थापन समिति हुनेछ ।

(क) सामाजिक क्षेत्रमा काम गरेको गाउँ कार्यपालिकाले तोकेको व्यक्ति - अध्यक्ष

- (ख) निर्वाचित सदस्यहरू मध्येबाट महिला जनप्रतिनिधि एक जना - सदस्य
- (ग) नजिकको मा.वि. को प्र.अ. - सदस्य
- (घ) सम्बन्धित वडाको महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका मध्येबाट समितिले छानेको एक जना - सदस्य
- (ङ) स्वास्थ्य क्षेत्रमा रुचि राख्ने तथा सामाजिक व्यक्तित्वहरूबाट गाउँ कार्यपालकाकले तोकेको दुई जना - सदस्य
- (च) अस्पताल प्रमुख - सदस्य सचिव

४. पदावधि:

समितिका पदाधिकारीहरूको पदावधि नियुक्ति भएको मितिले ३ वर्षको हुनेछ। तर पदाधिकारीको पदावधि बाकी रहदै स्थानीय तहको निर्वाचन सम्पन्न भएमा पदावधि स्वतः समाप्त हुनेछ ।

५. पदा रिक्त हुने: निम्न अवस्थामा सदस्यहरूको पद रिक्त हुनेछ

- (क) मृत्यु भएमा
- (ख) राजीनमा दिएमा
- (ग) बिना सूचना लगातार तिनपटक समितिको बैठकमा अनुपस्थित भएमा ।
- (घ) फौजदारी अभियोग प्रमाणित भएमा ।
- (ङ) स्वास्थ्य संस्थाको अहित हुने काम गरेको प्रमाणित भएमा ।

६. समितिको बैठक र सञ्चालन विधि:

- (क) समितिको अध्यक्षको निर्देशनमा सदस्य सचिवले कम्तिमा महिनाको एक पटक समितिको बैठक बोलाउनु पर्नेछ । तर आवश्यकता अनुसार जुनसुकै समयमा पनि बैठक बस्न सक्ने छ ।
- (ख) समितिका सदस्यहरूको बहुमतको उपस्थित भएमा गणपूरक संख्या पुगेको मानिने छ ।
- (ग) समितिको निर्णय उपस्थित सदस्यहरूको बहुमतबाट हुने छ । कुनै विषयमा मत विभाजन भई बराबर भएमा अध्यक्षले निर्णायक मत दिन पाउने छन् ।
- (घ) बैठकको निर्णय अध्यक्ष तथा सदस्य सचिवले प्रमाणित गर्नेछन् ।
- (ङ) व्यवस्थापन समितिको बैठक सम्बन्धि अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गर्ने छ ।

७. समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार: समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ

- (क) नेपाल सरकाबाट जारी गरिएको आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रवाह र न्युनतम सेवा मापदण्ड कार्यान्वयनको सुनिश्चितता गराउने ।
- (ख) अस्पतालबाट गुणस्तरीय, प्रभावकारी तथा दिगो सेवा प्रवाहको लागि स्वास्थ्य संस्थाको उन्नति र विकासको सन्दर्भमा आवश्यक निति, योजना, कार्यक्रम तर्जुमा र निर्णय गरी कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।
- (ग) अस्पताल नियमित सञ्चालन र व्यवस्थापनको लागि आवश्यक स्रोत साधन जुटाउन पहल गर्ने, वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तयार गर्ने ।
- (घ) अस्पतालबाट प्रवाह भएका सेवाहरूको नियमित अनुगमन र समिक्षा गरी सेवाको निरन्तर रूपमा गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न आवश्यक निर्णय लिने ।

- (ड) स्वास्थ्य सेवा तथा सुबिधा सम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड कार्यान्वयनको सुनिश्चितताको लागि आवश्यक प्रबन्ध मिलाउने ।
- (च) अस्पतालमा कार्यरत जनशक्तो उपलब्धता,क्षमता विकास र एंव वृद्धि विकासको लागि आवश्यक कार्य गर्ने । अस्पतालको जनशक्ति सेवा,शर्त,पारिकश्रमिक र अन्य सुविधाहरुका सम्बन्धमा कार्यपालिकालाई सिफारिस गर्ने ।
- (छ) स्वास्थ्यकर्मीहरुलाई सहज रुपमा कार्य गर्न अनुकूल तथा सुरक्षित वातावरण सृजना गर्ने उच्च कार्य सम्पादनका लागि प्रोत्साहित गर्ने ।
- (ज) स्वास्थ्य सेवाको पहुँचबाट वञ्चित स्थानिय समुदायलाई स्वास्थ्य सेवाको पहुँचको सुनिश्चितता गर्न आवश्यक कार्यहरु गर्ने ।
- (झ) स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रम,खोप कार्यक्रम,बाल स्वास्थ्य , पोषण कार्यक्रम तथा मातृशिशु सुरक्षा कार्यक्रम जस्ता राष्ट्रिय अभियान तथा कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयनको आवश्यक प्रबन्ध मिलाउने ।
- (ञ) अस्पतालबाट दिईने सेवाको लक्ष्य अनुसार प्रगति भए नभएको अनुगमन गर्ने ।
- (ट) स्वास्थ्य सम्बन्धि हरेक कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा गाउँपालिका र स्वास्थ्य शाखासँग आवश्यक समन्वय गर्ने ।
- (ठ) अस्पतालले लिने सेवा शुल्क निर्धारण गर्नका लागि कार्यपालकालाई सिफारिस गर्ने ।
- (ड) अस्पतालको विकासका लागि आर्थिक तथा अन्य सहयोग जुटाउन सम्बन्धित निकायहरूसँग आवश्यक समन्वय र सहकार्य गर्ने ।
- (ढ) अस्पतालबाट सेवा प्रवाहको क्रममा आएका गुनासोहरुको उचित सम्बोधन र व्यवस्थापन गर्ने ।

परिच्छेद - ३

कोष तथा लेखा परिक्षण

८.अस्पतालको कोष:

- (१) अस्पताल संचालन तथा व्यवस्थापन समितिको नाममा छुट्टै कोष रहनेछ ।
 - (क) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा देहायका रकमहरु रहनेछन्
 - (ख) नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त रकम ।
 - (ग) गाउँपालिकाबाट प्राप्त रकम ।
 - (घ) अस्पतालको आम्दानीबाट प्राप्त रकम ।
 - (ङ) कुनै व्यक्ति,स्वदेशी विदेशी दाता , गुठी वा संस्थाबाट प्राप्त रकम ।
 - (च) व्यवस्थापन समितिको पहलबाट प्राप्त रकम ।
 - (छ) अस्पतालले सञ्चालन गरेको सेवाबाट प्राप्त रकम ।
 - (ज) अन्य कुनै पनि विविध ठाउँबाट प्राप्त हुने सबै प्रकारका आम्दानी
 - (झ) अस्पताल व्यवस्थापन समितिको तर्फबाट गरिने सम्पूर्ण खर्च उपदफा(१) बमोजिमको कोषबाट हुनेछ ।

९.कोष तथा खाता सञ्चालन:

- (१) व्यवस्थापन समिति र अस्पतालको आयव्यय दुरुस्त राख्न समितिले निर्णय गरी व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष र अस्पताल प्रमुखको सम्युक्त दस्तखतबाट खाता सञ्चालन हुनेछ ।
- (२) कोषको खाता सञ्चालन समितिले निर्णय गरे बमोजिम सरकारी कारोबार गर्न स्वीकृति प्राप्त बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाबाट हुनेछ । साथै सो खाता प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।
- (३) अस्पतालको आर्थिक कारोबारको उत्तरदायित्व, जिम्मेवारी र जवाफदेहिता आर्थिक कारोबारको निर्णयकर्ता र सम्बन्धित खाता सञ्चालन गर्न अधिकार प्राप्त कर्मचारीको हुनेछ ।
- (४) अस्पतालको आय व्ययको लेखा नेपाल सरकारले अपनाएको ढाँचा बमोजिम हुनेछ ।
- (५) अस्पतालको लेखा प्रणाली प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम हुनेछ ।
- (६) अस्पताललाई आवश्यक पर्ने निर्माण, मालसामान, परामर्श सेवा र अन्य सेवाको खरिद सम्बन्धी व्यवस्था प्रचलित सार्वजनिक खरिद ऐन बमोजिम हुनेछ ।

१०.लेखा परीक्षण:

- (१) अस्पताल व्यवस्थापन समितिले तोकिए बमोजिम अस्पतालको आय व्ययको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कायम गर्नेछ ।
- (२) आन्तरिक लेखा परीक्षण पालिकाको आन्तरिक लेखा परीक्षण शाखाबाट हुनेछ ।
- (३) अस्पतालको अन्तिम लेखा परीक्षण पालिकाले तोकेको लेखा परीक्षकबाट हुनेछ ।

११.सेवा सुल्क सम्बन्धी व्यवस्था: अस्पतालबाट प्रदान गरिने सेवाको आवश्यक शुल्क व्यवस्थापन समितिको सिफारिसमा कार्यपालिकाले निर्णय गरे बमोजिम हुनेछ । तर निशुल्क भनि तोकिएका सेवा सुल्क लिन पाइनेछैन ।

परिच्छेद -४

जनशक्ति, औषधी तथा उपकरणको व्यवस्थापन

१२.कर्मचारी व्यवस्थापन:

- (१) अस्पतालमा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र पालिकाले दरबन्दी निर्धारण गरे अनुसारको देहाय बमोजिमका कर्मचारीको व्यवस्था हुनेछ ।
 - (क) स्थायी – नेपाल सरकारको स्वास्थ्य सेवाबाट समायोजन भइ आएका स्वास्थ्य जनशक्ति र लोकसेवाबाट पदपुर्ति हुने स्थायी जनशक्ति
 - (ख) करार – करार सेवामा भर्ना गरिएका जनशक्ति
 - (ग) विभिन्न शैक्षिक संस्थाहरूबाट इन्टर्नसिप (OJT) विधार्थीहरू
- (२) यस १५ शैया अस्पतालमा हाललाई प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रको दरबन्दी अनुसारका कर्मचारीको दरबन्दी रहनेछ ।

- (३) अस्पतालको सेवा प्रवाह उपदफा (२) बमोजिमको कर्मचारीबाट गराउन अपुग भएको खण्डमा अन्य संस्थाहरुबाट सेवामा बाधा नपुग्ने गरि आवश्यक कर्मचारीहरुलाई १५ शैया अस्पतालमा खटाइने छ । र अस्पतालले पालिकाको स्वीकृति लिई आफ्नै स्रोतबाट आर्थिक व्यवस्थापन गर्ने गरि सेवा करारमा थप कर्मचारी नियुक्ति गर्न सक्नेछ ।
- (४) सेवा करार वा करार सेवामा कर्मचारी नियुक्ति गर्दा खुला प्रतिस्पर्धात्मक पद्धति अनुरूप प्रचलित कानून बमोजिमको कार्यविधि अपनाउनु पर्नेछ ।
- (५) अस्पतालमा कार्यरत रहेका उपदफा (३) बमोजिमका कर्मचारीहरुको सेवा शर्त र सुविधा सोहि अस्पतालको व्यवस्थापन समितिले निर्धारण गर्नेछ ।
- (६) नियमित बाहेक आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने स्वास्थ्यकर्मीलाई समितिले निर्णय गरी थप सुविधा उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।
- (७) कार्यपालिकाले अस्पताललाई आवश्यक पर्ने जनशक्तिको भर्ना र छनौट गरी अस्पताललाई सिफारिस गर्नेछ ।
- (८) स्वास्थ्य बिमा सञ्चालन गर्न उपदफा (२) अनुसार अपुग भएमा अन्य संस्थाहरुबाट सेवामा बाधा नपुग्ने गरि आवश्यक कर्मचारी १५ शैया अस्पतालमा खटाइन सकिने छ ।

१३. कर्मचारी तथा स्वास्थ्यकर्मीहरुको सेवा सुविधा:

कर्मचारी तथा स्वास्थ्यकर्मीहरुको सम्पूर्ण सेवा, सुविधा, अतिरिक्त समय, अतिरिक्त स्वास्थ्य सेवा, रात्रिकालिन सेवा तथा सट्टा विदा प्रचलित कानून बमोजिम तथा समितिले तोके बमोजिम हुनेछ ।

१४. रात्रिकालिन सेवा (Emergency) सेवा सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था तपशिल बमोजिम हुने छ

आधारभुत आकस्मिक सेवा अन्तरगत यस धुर्कोट आधारभुत अस्पताल १५ शैयाबाट रात्रिकालिन सेवा (Emergency) अत्यावश्यक सेवा २४ घण्टा संचालन हुने र यस अस्पतालमा जनशक्ती कमी रहेकाले हाल उपलब्ध जनशक्तीबाट थप सेवा संचालन गर्नुपर्ने भएकोले देहाय बमोजिम सेवा दिएबापत निम्न अनुसार थप सुविधा दिन सकिने छ । यो सेवा सुविधा १५ शैया अस्पताल संचालन हुदाको दिन देखि लागु हुनेछ । यो सेवा सुविधा आवश्यकता अनुसार समयसमयमा परिमार्जित हुन सक्ने छ । अस्पतालको दरबन्दि अनुसारको जनशक्ति पदपूर्ति भएको अवस्थामा कार्यपालिकाको निर्णयबाट हटाउन सकिने छ । रात्रिकालिन सेवाका लागि प्रतिदिन ३ जना स्वास्थ्यकर्मी खटाइने छ । जुन ड्युटी रोष्टरका आधारमा हुने छ ।

नाइट ड्युटी गरेबापत तपशिल अनुसारको भत्ताको व्यवस्था गरिने छ ।

तपशिल,

- (१) मेडिकल अधिकृत - प्रति नाइट रु. ९०० ।
- (२) पारामेडिक्स - प्रति नाइट रु. ३५० ।
- (३) नर्सिङ कर्मचारी - प्रति नाइट रु. ३५० ।

१५. अस्पताल प्रमुखको काम कर्तव्य र अधिकार:

- (१) अस्पतालको व्यवस्थापन समितिको अधिनमा रहि नेपाल सरकारबाट जारी गरिएका आधारभुत स्वास्थ्य सेवा तथा आवश्यकता अनुसार विशेषज्ञ सेवा प्रवाह गर्न न्यूनतम सेवा मापदण्डलाई कार्यान्वयन गर्ने र अस्पतालको दैनिक सेवा सञ्चालन गर्ने ।
- (२) अस्पताल संचालनका लागी सरकारी तथा गैसरकारी संस्थाहरूसँग समन्वयन गर्ने ।
- (३) अस्पताल संचालनका लागि बार्षिक बजेट, कार्यक्रम तयार गरि समितिमा पेश गर्ने ।

- (४) अस्पतालको गुणस्तर कायम राख्न क्षमता अभिवृद्धि गर्ने, स्तर उन्नति गर्ने तथा अन्य आवश्यक कार्यहरू गर्न भूमिका खेल्ने ।
- (५) अस्पताल प्रमुख भइ कामकाज गर्ने ।

१६. औषधी खरिद, भण्डारण तथा वितरण:

- (क) पालिकाबाट निःशुल्क वितरण गर्ने औषधी अपर्याप्त भएमा पालिकासंगको समन्वयमा अस्पतालले आवश्यक औषधी खरिद गर्न सक्नेछ ।
- (ख) अस्पतालले वार्षिक रूपमा आवश्यक पर्ने औषधी तथा स्वास्थ्य उपकरणको अनुगमन गरी वार्षिक खरिद योजना बनाइ पालिकाको स्वास्थ्य शाखाबाट स्वीकृत गर्नुपर्नेछ ।
- (ग) अस्पतालले निःशुल्क उपलब्ध गराउने औषधी नियमित रूपमा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (घ) अस्पतालमा आउने विरामीको संख्या तथा रोगको आधारमा औषधीको माग तथा आपूर्तिको नियमित सन्तुलनको व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (ङ) औषधी नष्ट हुनबाट बचाउन तथा गुणस्तर कायम गर्न नेपाल सरकारले तोकेको मापदण्ड अनुसार औषधी भण्डारण गर्नुपर्नेछ ।
- (च) औषधी आपूर्ति तथा वितरणलाई पारदर्शी बनाउन अस्पताल प्रमुखले एक जना व्यक्ति तोक्नेछन् ।
- (छ) उपदफा (६) बमोजिम तोकिएको व्यक्तिले नियमित जिन्सि सेस्ता मिलाउनुपर्ने र दैनिक औषधीको खपतलाई मौज्जात दैनिक अभिलेख राख्नुपर्ने साथै उपकरणको विवरण दुरुस्त राख्नुपर्ने छ ।
- (ज) स्टोर किपरले खर्च भएर जाने र नजाने जिन्सि रजिष्टरको लगत राखि व्यवस्थापन समिति समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ ।
- (झ) प्रेस्क्रिप्सन अनुसार औषधीको समुचित प्रयोगको लागि सेवाग्राहि वा हेरचाह गर्ने व्यक्ति वा औषधी लिन आउने व्यक्तिलाई औषधी दिने व्यक्तिले निम्न बमोजिम जानकारी दिनुपर्नेछ ।
 - (१) औषधीको सेवन विधि र मात्रा
 - (२) औषधीको सेवन अवधि
 - (३) औषधीबाट हुन सक्ने प्रति असर
 - (४) औषधी सेवन अबधिभर अपनाउनुपर्ने सावधानी
 - (५) औषधी सुरक्षित राख्ने स्थान र विधि
- (ञ) औषधी वितरण गर्दा औषधी विक्री वितरण सम्बन्धि समिता र औषधी सम्बन्धी प्रचलित कानूनको पालना गर्नुपर्ने छ ।
- (ट) अस्पतालले आपूर्ति व्यवस्थापन सुचना प्रणालिमा नियमित रूपमा औषधी उपकरणको विवरण पठाउनुपर्ने छ ।

१७. फार्मसी सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था

- (क) फार्मसी मार्फत विक्री वितरण गर्ने औषधीको व्यवस्थापन पालिकाको समन्वयमा अस्पतालले गर्ने छ ।
- (ख) फार्मसी सञ्चालन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था प्रचलित कानून र फार्मसी सञ्चालन निर्देशिका बमोजिम हुनेछ ।

१८. एम्बुलेन्स संचालन:

एम्बुलेन्स सञ्चालन पालिकाको एम्बुलेन्स सञ्चालन निर्देशिका अनुसार हुनेछ ।

१९. आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा व्यवस्थापन:

- (क) अस्पतालले २४ सै घण्टा आकस्मिक सेवा प्रदान गर्नुपर्नेछ ।
- (ख) अस्पतालमा संभव उपचार तत्काल गरी थप उपचार आवश्यक भएमा उपयुक्त स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण गर्नुपर्ने छ ।
- (ग) अस्पतालले प्रदान गर्ने सेवा मध्ये आधारभुत स्वास्थ्य सेवा भित्र पर्ने आकस्मिक उपचार निःशुल्क उपलब्ध गराउनुपर्ने छ ।
- (घ) र आधारभुत सेवा वाहेकका आकस्मिक उपचारको खर्चको व्यवस्थापन स्वास्थ्य विमा भएको हकमा सोहि विमाबाट र विमा नभएको वा विमा रकमले नपुगेको अवस्थामा सम्बन्धित व्यक्ति/निजको अभिभावक, परिवारका सदस्य , संरक्षक वा संरक्षत्व गरीरहेको व्यक्तिले व्यहोर्नुपर्ने छ ।
- (ङ) अस्पतालमा कसैलाई पनि आकस्मिक सेवाबाट बञ्चित गरिने छैन । अतिविपन्न , व्यवहारिसे, तत्काल संरक्षक र अभिभावक नभएका सेवा ग्राहिलाइ पालिकासँग समन्वय गरि पालिकाको अनुमतिमा आकस्मिक उपचार कोषबाट वा अन्य खर्च शिर्षकबाट खर्च व्यहोर्ने गरी आकस्मिक सेवा उपलब्ध गराउनुपर्ने छ ।

२०. सेवा व्यवस्थापन:

- (क) अस्पतालमा प्रशासनिक कार्यालय, ओ.पि.डि, प्रयोगशाला, वार्डहरु, इमर्जेन्सि कक्ष, , आकस्मिक कक्ष, सोधपुछ कक्ष, प्रशिक्षालय लगायत प्रचलित मापदण्ड बमोजिम गुणस्तरिय सेवा प्रदान गर्नका लागि आवश्यक न्युनतम भौतिक पुर्वधार , उपकरण तथा जनशक्तिको व्यवस्थापन हुनुपर्नेछ ।
- (ख) अस्पतालले बहिरंग विभागमा आउने विरामीको चापका आधारमा विरामी दर्ता, परामर्श , निदानात्मक, सेवाहरु र औषधी कक्षमा छिटोछरितो सेवा दिने व्यवस्था मिलाउने छ ।
- (ग) अस्पतालले बहिरंग सेवा प्रदानगर्ने चिकित्सकहरु उपलब्ध हुने समय तालिका (दिन,बार र समय) खुल्नेगरी सबैले देखे ठाउँमा राख्नेछ ।
- (घ) अस्पतालले चौबिसै घण्टा चिकित्सक तथा दक्ष स्वास्थ्यकर्मीबाट आकस्मिक सेवा दिने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (ङ) विरामी वा विरामीको रेखदेख गर्ने व्यक्तिलाई रोग र उपचार पद्धतिबारे स्पष्ट जानकारी दिने व्यवस्था हुनेछ ।
- (च) अस्पतालमा विश्व स्वास्थ्य संगठनले निर्धारण गरेका मापदण्ड बमोजिम संक्रमण रोकथाम र नियन्त्रणको व्यवस्था हुनेछ र सोको नियमित र प्रभावकारी अनुगमनको व्यवस्था हुनेछ ।
- (छ) सेवाप्रदायक चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मीहरुको सुरक्षाको लागि विभिन्न सरुवा रोग विरुद्धको व्यक्तिगत सुरक्षा व्यवस्था गरेको हुनेछ ।
- (ज) अस्पतालले नेपाल सरकारबाट संचालित सेवा वा कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा नेपाल सरकारले तोकेको प्रोटोकल, मापदण्ड, निर्देशिका अनिवार्य रुपमा पालना गरेको हुनेछ ।
- (झ) अस्पतालको हाताभित्र सेवाग्राहि तथा सेवा प्रदायका लागि शौचालय र हात धुने ठाउँको व्यवस्था हुनुपर्नेछ । शौचालय र हात धुने ठाउँमा नियमित रुपमा पानी र साबुन उपलब्धता गराउनुपर्नेछ ।
- (ञ) अस्पतालबाट निष्काशन हुने सामान्य तथा स्वास्थ्यजन्य फोहोरमैला प्रकृति अनुसार स्रोतमै अलगअलग छुट्याउने , संकलन, ढुवानी तथा उचित विसर्जन गर्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।
- (ट) अस्पताल परिसर तथा सेवा दिने कक्षहरु नियमित रुपमा सफासुग्घर राख्नुपर्नेछ ।

- (ठ) अस्पतालमा प्रयोग हुने एप्रोन,पन्जा ,टोपी,जुता , तन्ना , तोकिय , खेल, टावेल जस्ता लुगा कमडा धुनका लागि नियमित व्यवस्था गरीनुपर्छ ।
- (ड) अस्पतालमा बिरामी र अन्य व्यक्तिहरूका लागि चौबिसै घण्टा शुद्ध पानी आपूर्ति हुनुपर्नेछ ।
- (ढ) अस्पताल क्षेत्रभित्र र सबै बिभागहरूमा चौबिसैघण्टा विधुत आपूर्ति र अटोमेटिक व्याकअप सिस्टमको व्यवस्था मिलाइएको हुनुपर्नेछ ।
- (ण) अस्पतालमा उपचारका लागि आउने विपन्न असाहय, बेवारिसे बिरामीका लागि कुल शैयाको १० प्रतिशत निःशुल्क उपचार अनिवार्य रूपमा उपलब्ध हुनेछ । थप निःशुल्क उपचार समितिको निर्णय अनुसार हुनेछ ।
- (त) अस्पतालले प्रयोग गर्ने उपकरण तथा औजारहरू समयमा नै मर्मतको व्यवस्था हुनुपर्नेछ । साथै ठुला र गम्भीर प्रकृतिका औजार उपकरणहरू कम्पनीले निर्दिष्ट गरेको मर्मत अबधिभर मर्मतसम्भार कार्ययोजना बनाई सोहि अनुसार मर्मत गरेको हुनुपर्नेछ ।
- (थ) अस्पतालको भवन, सवारीसाधन, मेसिनरीऔजार, यन्त्र , उपकरण, बिधुतिय उपकरण र अन्य बिधुतीय उपकरणको नियमित मर्मत संभार गर्ने व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।
- (द) अस्पतालको वाई तथा अन्य उपचार दिनेस्थानमा आवश्यकता अनुसार कुरुवा कक्षको प्रबन्ध हुनुपर्नेछ ।
- (ध) आपत्कालीन व्यवस्थापनमा प्रयोग हुने सामाग्रीहरूको अलगगै भण्डारण कक्ष हुनुपर्नेछ । यस्तो भण्डारमा कम्तिमा एकमहिनाको लागि अत्यावश्यक सामाग् स्टक राख्ने व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।
- (न) अस्पतालको सेवा तथा भौतिक संरचना जेष्ठ नागरिक,बालबालिका र अपाङ्गमैत्री हुनुपर्नेछ । साथै अस्पतालमा हिलचेयर,ट्रली, स्टेचर राख्नुपर्नेछ र त्यस्ता सामाग्रीहरू सेवाग्राहीले सहज रूपमा देख्ने ठाउँमा राख्ने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (न) स्वास्थ्य सेवा संचालन र पुर्वधार सम्बन्धि अन्य व्यवस्था प्रचलित कानुन, मापदण्ड र प्रोटोकल बमोजिम गर्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद – ५

सूचना, अभिलेखीकरण, गुनासो व्यवस्थापन

२१.अस्पताल सूचना प्रणाली:

- (क) अस्पताबाट प्रदान गरिएका सेवा सम्बन्धी सम्पूर्ण तथ्याङ्कहरू नियमानुसार अभिलेख व्यवस्थापन गर्नुपर्नेछ ।
- (ख) अस्पतालले स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी सूचना पालिका, प्रदेश तथा संघको सम्बन्धित निकायमा आवश्यकता अनुसार उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।
- (ग) अस्पतालबाट प्रदान भएका सेवा सुविधाहरूको अभिलेखिकरण तथा प्रतिवेदन स्वास्थ्य व्यवस्थापन सूचना प्रणाली अनुसार हुनेछ ।
- (घ) बिरामीले स्वास्थ्य संस्थाबाट सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने शुल्क प्रक्रिया तथा अवधि समेत खुलाएको नागरिक बडापत्र अस्पतालको अग्रभागमा देखिने गरि राख्नु पर्नेछ र सोहिअनुरूप सुनिश्चितता गर्नुपर्नेछ ।
- (ङ) एम्बुलेन्स प्रहरि जस्ता सेवा लगायतको आकस्मिक सेवाका टेलिफोन नम्बरहरू स्पष्ट देखिने गरि राख्नुपर्नेछ ।
- (च) अस्पतालमा आउने बिरामीलाई आवश्यक पर्ने जानकारी गराउन सोधपुछ वा सहायता कक्षको व्यवस्था गरी सेवाग्राहीलाई आवश्यक जानकारी दिने व्यवस्था गरेको हुनुपर्नेछ ।
- (छ) अस्पतालले प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवाका बारेमा समय समयमा अस्पतालले जनचेतनामूलक अभियान संचालन गरी जनसमुदायलाई जानकारी गराउनेछ ।
- (ज) अस्पताल वा स्वास्थ्यकर्मीले संकलन गरेको स्वास्थ्य सम्बन्धी व्यक्तिगत सूचना, कागजात , जानकारी, तथ्याङ्क तथा अभिलेखको गोपनियताको सुनिश्चितता गर्नु अस्पताल तथा स्वास्थ्यकर्मीको जिम्मेवारी हुनेछ ।

२२. गुनासो व्यवस्थापन:

- (१) अस्पतालले सबैले देखे ठाउँमा सुझाव तथा उजुरी पेटीका राख्ने र प्रत्येक महिना नियमित रूपमा खोल्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।
- (२) अस्पतालले स्वास्थ्य सेवासम्बन्धी गुनासो, उजुरी र सुझाव संकलन गर्ने र त्यसको सम्बोधनको लागि छुट्टै एक अधिकारी तोक्नेछ ।

२३. प्रेषण सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) उपचारको लागि आएको विरामीलाई उपयुक्त कारणले उपचार प्रदान गर्न नसकिने अवस्था भएमा अस्पतालले अस्पतालमा उपलब्ध भएको सेवा प्रदान गरी थप उपचारका लागि तुरुन्त त्यस्तो विरामीलाई उपचार प्रदान गर्न सक्ने स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण गर्नु पर्नेछ । तर अस्पतालमा उक्त सेवा जनशक्ति र उपचार हुनसक्ने अवस्था हुँदाहुँदै प्रेषण गर्न पाइने छैन ।
- (२) अस्पतालले प्रेषण गर्ने संस्थाहरूको पूर्व पहिचान गरी सो को अधावधिक सूची राख्नुपर्नेछ र प्रेषण गर्दा तत्काल सेवाको सुनिश्चितता गरेर मात्र पठाउनु पर्नेछ ।
- (३) प्रेषण गर्दा विरामीको विवरण प्रेषण भएर जाने अस्पतालमा पहिले नै पठाउने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (४) विरामीलाई अन्य स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण गर्दा अस्पतालले पृष्ठपोषण उल्लेख गरी निर्दिष्ट प्रेषण पुर्जा सहित प्रेषण गरी विवरण अधावधिक गरिराख्नुपर्नेछ ।
- (५) प्रेषण गर्दा अस्पतालले प्रेषण मापदण्ड बमोजिमका न्युनतम उपकरण र सेवा उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।
- (६) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि सेवान्नाहिको इच्छा बमोजिम निजलाई पायक पर्ने वा चाहेको स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण गर्न बाधा पुग्नेछैन ।
- (७) प्रेषण गर्दा गर्भवति महिला, गम्भीर अवस्थाका विरामी र विपन्न नागरिकलाई अस्पतालले एम्बुलेन्स सेवामा सहूलियत प्रदान गर्न सक्नेछन् ।
- (८) प्रेषण सेवामा लाग्ने एम्बुलेन्स वा यातायात खर्च सम्बन्धी व्यवस्था गाउँपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।
- (९) प्रेषण भएका विरामीको स्वास्थ्य अवस्था हेरी अस्पतालले उपचारमा प्राथमिकिकरण गर्न सक्नेछन् ।
- (१०) अस्पतालमा प्रेषण भइ आएका विरामीलाई डिस्चार्ज गर्दा प्रेषण फिर्ती पुर्जा सहित डिस्चार्ज गरी सोको विवरण अधावधिक रूपमा राख्नुपर्नेछ ।
- (११) उपदफा (१०) बमोजिम डिस्चार्ज गर्दा विरामीलाई देहायका विवरणहरू उल्लेख गरी अनुसूची डिस्चार्ज सारंश दिनुपर्नेछ ।
 - (क) विरामीको परिचाय पत्र न.
 - (ख) मुख्य समस्याहरू
 - (ग) भौतिक परीक्षण गर्दा प्राप्त रिपोर्टका सारांश
 - (घ) तत्काल गरिएको परीक्षणको सारांश
 - (ङ) उपचारको क्रममा अस्पतालमा रहेको अवधि
 - (च) उपचारको क्रममा अपनाइएको प्रकृया
 - (छ) गरिएको उपचारको विवरण
 - (ज) डिस्चार्ज हुँदाको अवस्था, सो समयमा दिइएको निर्देशन तथा डाइट, व्यायम, उपचार पद्धति, औषधिको मात्रा, प्रकृया वा विधि
 - (झ) पुनः आउनुपर्ने वा नपर्ने जानकारी
 - (ञ) निदानात्मक जाँचहरूको रिपोर्टको सारांश
 - (ट) अन्य आवश्यक कुराहरू

परिच्छेद – ६

विविध

२४.अस्पतालको छापः अस्पतालको सम्पूर्ण कामकारबाहिको निमित्त एउटा छुट्टै छाप हुनेछ ।

२५.अस्पतालको संगठन संरचनाः अस्पतालको आफ्नै सङ्गठन संरचना हुनेछ । सङ्गठन संरचना प्रचलित कानून बमोजिम पालिकाले निर्धारण गर्नेछ ।

२६.साझेदारी गर्न सक्नेः अस्पतालले अस्पतालको सेवालाइ व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन अस्पतालको स्तरोन्नती सरसफाइ तथा फोहोर व्यवस्थापन ,क्यान्टिन , सुरक्षा व्यवस्था , लन्ड्री, एम्बुलेन्स तथा शव वाहान सेवा लगायतका व्यवस्थापन गर्न र विशेषज्ञ सेवा संचालन गर्न पालिकासंग समन्वय गरि आवश्यकता अनुसार प्रचलित कानून बमोजिम सामुदायिक सरकारी निजि तथा गैरसरकारी निकाय वा संस्थासंग सम्झौता वा साझेदारी गर्न सक्नेछ ।

२७.वार्षिक प्रतिवेदन पेश गर्नेः व्यवस्थापन समितिले वर्षभरिको काम कारवाहीको प्रतिवेदन आर्थिक वर्ष समाप्त भएको एक महिनाभित्र पालिका समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ ।

२८.निर्देशन पालनाः कार्यपालिकाले दिएका निर्देशनहरूको पालना गर्नु समितिको कर्तव्य हुनेछ ।

२९.पालिकालाई आर्थिक दायित्व सृजना गर्न नहुनेः पालिकाको स्वीकृति विना समितिले पालिकालाई थप आर्थिक भार पर्ने गरी दायित्व सृजना गर्नु हुदैन ।

३०.अधिकार प्रत्यायोजन गर्न सक्नेः व्यवस्थान समितिले आफूलाइ प्राप्त अधिकारहरूमध्ये आवश्यकता अनुसार केहि अधिकार अध्यक्ष , कुनै सदस्य वा सदस्य सचिवलाइ प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

३१.कार्यविधिको पालना गर्नुपर्नेः यस कार्यविधिको पालना गर्नु धुर्कोट आधारभुत अस्पताल (१५ शैया) को दायित्व हुनेछ ।

३२.संसोधन वा खारेजः कार्यपालिकाले आवश्यकता अनुसार यस कार्यविधिमा संशोधन वा खारेज गर्न सक्नेछ ।